

Jeugdrecht en Bijzondere Jeugdzorg

JeugdOnderzoeksPlatform (JOP)

In Vlaanderen kent jeugdonderzoek weinig interdisciplinaire onderzoeksopzetten en bestaat er een gebrek aan systematische theorievorming over de jeugd. Ook het Jeugdbeleidsplan van de Vlaamse regering formuleerde dit als een pijnpunt.

Op 1 april 2003 startte op initiatief van de Minister van Cultuur, Jeugd en Sport het JeugdOnderzoeksPlatform (JOP). Het JOP is een interdisciplinair en interuniversitair samenwerkingsverband tussen drie onderzoeksgroepen: de onderzoeksgroep Tempus Omnia Revelat van de V.U.B., de vakgroep Sociale Agogiek van de Universiteit Gent en de onderzoeksgroep Jeugdcriminologie van de K.U.Leuven.

Als platform willen we het maatschappelijk debat over de jeugd wetenschappelijk stofferen. Dit kan gebeuren door het organiseren van een recurrente monitor bij jongeren over hun leefwereld, levensomstandigheden, houding en gedrag. Daarnaast beoogt het JOP de inventarisatie van bestaand en lopend jeugdonderzoek en het opzetten van thematisch onderzoek. Hierbij treden we steeds in wisselwerking met het werkveld om het draagvlak van onze initiatieven te funderen en te vergroten. Binnenkort zullen we werken aan een eerste JOP-publicatie over het thema 'maatschappelijke breuklijnen en diversiteit bij jongeren'.

Contactpersoon: prof. dr. VETTENBURG Nicole, vakgroep Sociale Agogiek, Univ. Gent. nicole.vettenburg@ugent.be.

Kobie CEUSTERMANS

Herstelgerichte afhandelingen van delicten gepleegd door minderjarigen. Leerprojecten, gemeenschapsdienst –herstelbemiddeling¹

Na twee jaar onderzoek (december 2000-december 2002) legde de interuniversitaire onder-

zoeksploeg haar eindrapport over "Herstelgerichte afhandelingen van delicten gepleegd door minderjarigen" neer. Analooq aan de onderzoeksopdracht omvatte de notie 'herstelgerichte afhandelingen' zowel herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst als leerprojecten. In welke mate deze werkvormen echter herstelgericht zijn, vormde een van de onderzoeksvragen op zich. Het antwoord op deze vraag komt aan bod in de bespreking van de resultaten in onderstaande tekst.

1. OPZET

In het *eerste onderzoeksjaar* werden twee doelstellingen vooropgesteld. Omdat de praktijk van de herstelgerichte afhandelingen op dat moment een relatief onontgonnen terrein betrof, werd de inventarisatie van die praktijk een eerste logische stap in het onderzoeksproces. Doel was het in kaart brengen van knelpunten en het formuleren van aandachtspunten voor het beleid op institutioneel-administratief, juridisch en theoretisch vlak. Naast de studie van schriftelijke bronnen werden hiertoe interviews met praktijkwerkers uit desbetreffende diensten afgenomen. Een tweede, meer fundamentele doelstelling in het eerste onderzoeksjaar, was het ontwikkelen van een analytisch-theoretisch concept van herstelrecht.

Voor het *tweede onderzoeksjaar* werden drie doelstellingen geformuleerd, uitgewerkt in drie verschillende onderzoeksluiken. Vooreerst werd getracht de huidige Vlaamse herstelpraktijk² op een kwantitatieve manier te vatten. In eerste instantie werd hiertoe een beeld geschetst van het aantal en de aard van de dossiers die bij de diensten van de Vlaamse Gemeenschap worden aangemeld. Daarnaast werd ook getracht zicht te krijgen op het aandeel van de herstelgerichte afhandelingen in het geheel van reacties op als misdrijf omschreven feiten gepleegd door minderjarigen, in hoofde van de Vlaamse jeugdparketten en jeugdrechtbanken. Bijkomend werd nagegaan wat het aandeel is van de diensten gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap in de uitvoering van deze maatregelen. In een laatste deel werd gepeild naar de personeelsbezetting en de subsidiëring van de bij het onderzoek betrokken uitvoerende diensten. Doel was een beeld te

1. Een interuniversitair onderzoeksproject tussen de Vrije Universiteit Brussel, de Katholieke Universiteit Leuven en de Universiteit Gent in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap. Promotoren: prof. dr. C. ELAERTS en prof. dr. J. CHRISTIAENS (V.U.B.), prof. dr. L. WALGRAVE en prof. dr. I. VAN WELZENIS (K.U.Leuven), prof. dr. E. VERHELLEN (Univ. Gent). Onderzoekers: C. VAN DIJK en A. NUYTENS (V.U.B.), S. VAN GRUNDEBEECK (K.U.Leuven), F. SPIESSCHAERT en T. VANTHUYNE (Univ. Gent).

2. Analooq aan de onderzoeksopdracht werden enkel de diensten (eventueel deels) gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap die leerprojecten, gemeenschapsdiensten en/of herstelbemiddeling uitvoeren, in acht genomen. De Hergo's bleven zodoende buiten beschouwing.

krijgen van het aantal personen werkzaam in de uitvoering van de verschillende herstelgerichte afhandelingsvormen binnen de projecten gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap. De tweede doelstelling in het tweede onderzoeksjaar was het verfijnen en aanvullen van het in het eerste onderzoeksjaar ontwikkelde herstelconcept. In een derde luik vormde dit vervolliedigde concept het uitgangspunt bij het formuleren van voorstellen, adviezen en mogelijke alternatieven voor een herstelgerichte praktijk. Men probeerde als het ware met een herstelrechtelijke bril te komen tot een theoretische uitdieping van de herstelgerichte praktijk.

II. RESULTATEN

De primaire focus van het onderzoek lag enerzijds op de inventarisatie van het veld. Hierbij werd getracht eventuele knelpunten in kaart te brengen. Anderzijds werd een concept van herstelrecht ontwikkeld waaraan deze praktijk kon getoetst worden. Onderstaande tekst biedt een overzicht van de belangrijkste bevindingen.

Herstelgehalte per afhandelingsvorm

De herstelrechtelijke kern bestaat volgens het herstelconcept uit de kansen die de herstelgerichte reactiewijze biedt op herstel van de verschillende facetten van de nadelige gevolgen van het misdrijf. De focus ligt op het delict en de hierdoor veroorzaakte nadelige gevolgen. Het herstel van deze nadelige gevolgen vormt de primaire doelstelling van een herstelrechtelijke reactie. Uit het herstelconcept vloeit voort dat zowel herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst als leerprojecten inherente herstelkwaliteiten bezitten; ze beschikken elk afzonderlijk over verschillende herstelpotentialities.

Bij herstelbemiddeling blijft de link met de nadelige gevolgen maximaal; de betrokken partijen kunnen zelf invulling geven aan de betekenis en de gevolgen van het delict. Het slachtoffer heeft een gelijkwaardige positie, terwijl de dader de kans wordt geboden om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Omwille van het grote herstelpotentieel blijkt herstelbemiddeling als proces vanuit het herstelrechtelijk denkkader de meest evidente afhandelingsvorm.

Bij de gemeenschapsdienst als herstelgerichte uitkomst is de link met de nadelige gevolgen van het delict van eerder abstracte aard; het concrete slachtoffer krijgt geen plaats in de afhandeling. De werkprestatie kan bekeken worden als compensatie, als een herstellend gebaar naar de gemeenschap. Daarenboven is binnen deze constructieve werkvorm ook herstel mogelijk t.a.v. de eigenwaarde van de dader, de breuk in de verbondenheid tussen de dader en zijn omgeving, en t.a.v. de eventuele geschonden pedagogische verantwoordelijkheid van de ouders. Hoewel histo-

risch gezien de gemeenschapsdienst ook als sanctie werd (en kan worden) opgelegd, is een herstelpotentieel zeker aanwezig. Om voornoemde reden bestaat evenwel het risico dat de inhoud van deze werkvorm naar de punitieve kant verlijdt.

Tijdens een bemiddelingsprocedure kan door de betrokken partijen worden overeengekomen dat de minderjarige een werkprestatie zal leveren als bijdrage tot herstel. Aangezien de instemming van de jongere hier verzekerd is, gaat men ervan uit dat deze prestatie vrijwillig wordt aangegaan. Omdat vrijwilligheid steeds relatief is, bestaat het gevaar echter dat de jongere dit als een 'dubbele sanctie' zal aanvoelen.

Een leerproject is een constructief antwoord op delinquent gedrag; de primaire doelstelling van het merendeel van de projecten is een verandering teweegbrengen bij de dader. In deze zin zijn deze leerprojecten zuiver pedagogisch. De link met de nadelige gevolgen van het delict is slechts bij een beperkt aantal leerprojecten in abstracte vorm aanwezig. Deze projecten confronteren de dader met de daad en de berokken schade met het oog op inleving in de slachtofferpositie. Een concreet herstel t.a.v. het slachtoffer blijft echter uit. De hersteldienende dimensie van een leerproject als uitkomst van de procedure ligt dan ook vooral bij deze specifieke projecten. Door het doorlopen van zulk project bestaat de kans dat de eventuele breuk in verbondenheid tussen de dader en zijn omgeving en de geschonden pedagogische verantwoordelijkheid wordt hersteld. Toch blijft het een dadergerichte methodiek, die veelal erg pedagogisch van aard is. Een meerwaarde van het leerproject als hersteldienende afhandelingsvorm kan erin bestaan de jongere voor te bereiden om in een latere fase tot concreet herstel te komen (d.m.v. herstelbemiddeling). Toch dient te worden gewaarschuwd voor een overhelling naar puur pedagogische doelstellingen, waardoor de jongere 'ontschuldigd' wordt.

Analoog aan de gemeenschapsdienst, kan ook een leerproject een uitkomst zijn van een herstelbemiddeling; er wordt overeengekomen dat de jongere vrijwillig een leerprestatie zal volgen. Ook hier bestaat de kans dat de jongere het gevoel krijgt van 'dubbel' te zijn gesancioneerd.

Verhogen herstelgerichtheid

De herstelgerichtheid van de verschillende afhandelingsvormen kan, mits de invulling van een aantal voorwaarden, vergroot worden.

Niettegenstaande het grote herstelpotentieel van de herstelbemiddeling, dient om daadwerkelijk herstel mogelijk te maken, gestreefd te worden naar een zo groot mogelijke vrijwilligheid van de betrokken partijen. Een maximaal vrijwillige conflictregeling is positief voor de overeengekomen compensatie voor het slachtoffer.

Tevens zal de motivatie van de dader groter zijn. Vrijwilligheid is echter steeds relatief; de herstelprocedure vindt immers steeds plaats onder gerechtelijk mandaat.

Bij een gemeenschapsdienst kan vooral de communicatie, zowel van de gerechtelijke verwijzers als van de uitvoerende diensten, bijdragen tot een grotere herstelgerichte invulling van de afhandeling. Deze communicatie tot de jongere kan een ondersteuning zijn voor de herstellen- de zingeving en motivatie. Ook de jongere moet de ruimte krijgen om zich als een verantwoordelijk individu te ontpoppen. Diensten zouden ruimte moeten kunnen inlassen om dieper op het conflict te kunnen ingaan. De herstelgerichtheid van een gemeenschapsdienst zal tevens groter zijn wanneer de prestatie onderdeel is van een bemiddelingsovereenkomst. Andermaal dient hier te worden gewaarschuwd voor een 'dubbele sanctiëring'. Ten slotte kan de keuze van de werkplaats, indien gelinkt aan het delict, bijdragen tot een grotere herstelgerichtheid van de maatregel.

Leerprojecten kunnen hun herstelgerichtheid vergroten door in het project ruimte te voorzien om het thema 'slachtofferschap' te bespreken. Dit kan de deur op een kier zetten voor jonge daders om daadwerkelijk verantwoordelijkheid op te nemen t.a.v. het slachtoffer. Op die manier kan een leerproject begrepen worden als een 'voorbereiding' voor een latere bemiddeling. De herstelgerichtheid van een leerproject zal tevens groter zijn wanneer het project een uitkomst van een bemiddeling is. Hier dient opnieuw te worden gewaarschuwd voor het gevaar dat de jongere zich 'dubbel' gesanctioneerd zal voelen.

Nood aan een uniforme registratie

De problematiek van de schaarsheid, de toegankelijkheid en de betrouwbaarheid van gegevens over jeugdcriminaliteit is gekend.³ In navolging van deze kwestie blijkt het verzamelen van cijfermateriaal over de drie herstelgerichte afhandelingvormen problematisch, zowel bij de gerechtelijke verwijzers als bij de diensten van de Vlaamse Gemeenschap.

Cijfers over beslissingen genomen door de gerechtelijke verwijzers over MOF-dossiers zijn niet op elke gerechtelijke dienst voorhanden, of kunnen niet in een relatief korte tijdspanne opgezocht worden. De fragmentarisch beschikbare cijfers zijn niet gebaseerd op een uniforme basisregistratie en zijn daarom niet onderling vergelijkbaar. Het feit dat een aantal arrondissementen nog niet volledig geïnformatiseerd is, kan hier waarschijnlijk (deels) een verklaring voor bie-

den. Het schrijnend gebrek aan (snel en eenvoudig) beschikbare, betrouwbare en uniforme cijfergegevens vraagt om een uniforme computer-gestuurde registratie. Indien gerealiseerd, zou dit een nuttig beleidsinstrument kunnen zijn om eventuele stellingen, trends en noden te staven. Ook om de verschillende arrondissementen op elkaar af te stemmen teneinde een eenvormig beleid te voeren, kan een uniforme registratie een handig hulpmiddel zijn.

Tevens op het niveau van de uitvoerende diensten is het verzamelen van kwantitatieve gegevens geen sinecure. Globale cijfergegevens van het jaar 2001 over de dossiers die terechtkomen bij de diensten van de Vlaamse Gemeenschap die instaan voor de uitvoering van de herstelgerichte afhandelingen, zijn onbestaande. De jaarverslagen van de individuele diensten zijn dus de enige bron van informatie terzake. De gegevens in deze jaarverslagen blijken echter niet uniform geregistreerd en verwerkt. Het samenbrengen van alle relevante gegevens van de verschillende diensten in een centrale 'databank' zou nochtans een zeer interessant instrument vormen, zowel voor het beleid als voor wetenschappelijk onderzoek. De werkgroep Registratie van de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (O.S.B.J.) kan met het invoeren van een uniforme registratie voor de drie werkvormen aan deze verzuchting tegemoetkomen. Deze werkgroep tracht vanaf 2003 voor de drie afhandelingvormen over betrouwbaar en vergelijkbaar cijfermateriaal voor Vlaanderen te beschikken.

Ten gevolge van een gefragmenteerde subsidiëring is het tevens niet evident om een globaal beeld te vormen van het personeel werkzaam in de diensten van de Vlaamse Gemeenschap dat werkelijk betaald wordt door de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bijzondere Jeugdbijstand.

Sensibilisering

Uit de cijfergegevens die werden verzameld bij de diensten van de Vlaamse Gemeenschap, en uit de weinige gegevens die werden bekomen bij de gerechtelijke verwijzers, blijkt dat het bestaande aanbod van herstelgerichte afhandelingen 'onderbenut' is. De herstelgerichte afhandelingvormen kennen dus nog een grote groeiomarge. Daarenboven blijkt dat wanneer wél wordt doorverwezen naar een door ons als herstelgericht benoemde afhandeling, de beweegreden hiertoe niet altijd door de herstelgedachte is ingegeven. De uitvoerende diensten menen dat herstelgerichte boodschappen nauwelijks door de verwijzers worden overgebracht. De boodschappen die verwijzers aanreiken, zijn daarentegen veelal tegengesteld aan de herstellende betekenis die tijdens de uitvoering van de afhandeling wordt overgebracht. Een algemene inbedding van het herstel-gedachtegoed lijkt dus nog veraf. Daar de gerechtelijke actoren werken in het kader van de

3. Zie o.a. E. GOEDSELS, "Cijfers met betrekking tot jeugddelinquente", in P. GORIS en L. WALGRAVE (eds.), *Van kattenkwaad en erger. Actuele thema's uit de jeugdcriminologie*, Leuven, Garant, 2002, p. 30-31.

Wet op de jeugdbescherming is dit niet erg verrassend. Een hervorming van het wettelijk kader is dan ook noodzakelijk indien men opteert voor het uitbouwen van een herstelgerichte afhandeling van minderjarige delictplegers.

Institutionele uitbouw

Ook een degelijke structurele uitbouw van de uitvoerende diensten kan bevorderend zijn voor het aantal werkelijk intentioneel herstelgerichte doorverwijzingen. Vooreerst kan de groepering van de diensten per arrondissement in een voor de verwijzers herkenbare structuur bijdragen tot een meer efficiënte doorverwijzing. Tevens zou in elk arrondissement een gelijk aanbod moeten worden uitgebouwd. De diensten moeten in deze institutionele structuur de eigen identiteit kunnen bewaren. De kwaliteitsvereisten binnen de diverse werkvormen vereisen een aparte profilering, zowel ten opzichte van het cliënteel als ten opzichte van het ruimere publiek.

Overleg met verwijzers

Herstelgerichte afhandelingen vinden plaats onder gerechtelijk mandaat; een goede samenwerking tussen de uitvoerende diensten en de verwijzers lijkt dan ook onontbeerlijk. Uit het onderzoek blijkt echter dat een gebrek aan afstemming tussen de verschillende verwijzers onderling en tussen diensten en verwijzers vaak aanleiding geeft tot foute doorverwijzingen. Er worden o.a. door de verschillende partijen andere verwachtingen gekoesterd inzake de afhandeling.

Gelijke toegang

Het herstelconcept stelt het garanderen van alle rechtswaarborgen als de basisvoorwaarde voor de herstelgerichte afhandeling. Gelijkeheid is hier een belangrijk voorbeeld van. De ongelijke geografische spreiding van de diensten, de financieringswijze en de verschillende selectiecriteria gehanteerd door de diensten, zorgen er echter voor dat gelijkheid in toegang tot herstelgerichte afhandelingen in de praktijk niet gegarandeerd wordt.

Uit het eerste onderzoeksjaar blijkt dat ten gevolge van een ongelijke geografische spreiding, er in bepaalde arrondissementen een beperkt herstelgericht aanbod bestaat. Verwijzers kunnen in deze arrondissementen slechts in beperkte mate doorverwijzen naar herstelgerichte afhandelingen. De projectfinanciering van de diensten van de Vlaamse Gemeenschap werkt onzekerheid over het voortbestaan van de praktijk in de hand. Dit gaat in tegen het rechtsprincipe van gelijke kansen voor daders en slachtoffers. Het merendeel van deze diensten is daarenboven gebonden aan een prestatiefinanciering;

de voorwaarden die gekoppeld zijn aan de subsidiëring en de daarmee samenhangende inspectie blijken hierdoor te exclusief gefocust op kwantitatieve resultaten dan op het garanderen van een kwalitatief (basis)aanbod. Bovendien blijken de diensten van de Vlaamse Gemeenschap een gefragmenteerde subsidiëring te kennen. Zulke financiering creëert onzekerheid en verhindert duurzaamheid. Ten slotte doen de door diensten gehanteerde selectiecriteria die niet te verantwoorden zijn vanuit herstelideeën, tevens afbreuk aan het principe van gelijke kansen.⁴

Vorming

Het voorzien in een gelijke toegankelijkheid voor minderjarigen tot herstelgerichte afhandelingen, betekent tevens dat deze afhandelingen een minimale eenvormige basis dienen te hebben voor wat betreft inhoud en aanpak. De uitvoerende diensten van de Vlaamse Gemeenschap geven aan dat, naast onderling overleg, een goed uitgebouwd vormingsaanbod onontbeerlijk is voor de visie- en methodiekontwikkeling. In de praktijk rijzen hieromtrent echter twee problemen. Diensten geven aan dat het bestaande vormings- en opleidingspakket veelal is toegespitst op herstelbemiddeling. Een ander heikel punt dat wordt aangereikt door de praktijk, is het ontbreken van tijd om aan vormingen en opleidingen deel te nemen.

(Hervorming van) het wettelijk kader

Het uitwerken van een juridisch kader voor de herstelgerichte afhandeling van delicten gepleegd door minderjarigen behoort tot de bevoegdheden van de federale overheid. Toch kan de Vlaamse Gemeenschap hierin een rol spelen door een aantal fundamentele bedenkingen en knelpunten omtrent juridische vraagstukken (vnl. het doorverwijsbeleid) te formuleren, teneinde het aanbod en de procedure van de drie afhandelingvormen zo herstelgericht mogelijk te maken. Een duidelijk en coherent wettelijk kader lijkt noodzakelijk om de implementatie van een herstelgerichte basishouding in de maatschappij te verzekeren. Bovenal biedt zulke wettelijke verankering rechtszekerheid en gelijkheid. Het huidige gebrek aan een solide en coherente wettelijke basis voor de verschillende afhandelingvormen maakt dat noch procedurele regels noch richtlijnen voor rechts-, proces- en kwaliteitswaarborgen wettelijk verankerd zijn. Het herstel-

4. Zo kan bijvoorbeeld voor herstelbemiddeling het erkennen van de feiten door de dader als selectie criterium gehanteerd worden. Deze minimale vereiste is immers noodzakelijk om actief verantwoordelijkheid te kunnen opnemen teneinde tot herstel te kunnen komen. Het *a priori* uitsluiten van een jongere van een gemeenschapsdienst vanwege middelengebruik kan daarentegen niet verantwoord worden vanuit een herstelcontext.

concept stelt het behoud van alle rechtswaarborgen overeenkomstig de geldende (inter)nationale normen als voorwaarde. Het vastleggen van deze waarborgen in procedurele regels kan de werkelijke effectuering van rechtswaarborgen beter garanderen.

Kwaliteitswaarborgen gehanteerd door de diensten kunnen bijdragen tot een garantie van rechtswaarborgen op uitvoeringsniveau. Uit de bevraging van de diensten blijkt dat de kwaliteitswaarborgen in de praktijk verschillend ingevuld en behandeld worden.

De procedure

Een wettelijke hervorming die duidelijke procedurele regels (en dus ook richtlijnen voor het doorverwijsbeleid) vooropstelt, kan bijdragen tot het voeren van een uniform beleid in de verschillende arrondissementen. Uit de kwantitatieve gegevens van de gerechtelijke verwijzers blijkt immers dat de huidige praktijk van doorverwijzing naar herstelgerichte afhandelingen per arrondissement grondig kan verschillen. Onder andere de frequentie waarin de verschillende afhandelingsvormen worden opgelegd, is zeer uiteenlopend per arrondissement en per dienst. In een herstelgerichte context zou de voorkeur moeten uitgaan naar bemiddeling als een eerste stap in de conflictregeling; bemiddeling bezit immers de grootste herstell potentie (cf. *supra*). Omdat de conflictoplossing in een herstelcontext zoveel mogelijk in handen van de betrokken partijen dient te blijven, is het belangrijk dat herstelbemiddeling kan plaatsvinden vooraleer andere gerechtelijke stappen worden gezet.

Bemiddeling onderscheidt zich op dat vlak van gemeenschapsdienst en leerprojecten; bemiddeling dient als een procedure te worden opgevat, terwijl gemeenschapsdienst en leerprojecten uitkomsten van een (gerechtelijke) procedure zijn. Deze twee werkvormen kunnen bijvoorbeeld het resultaat zijn van een bemiddelingsprocedure. Leerprojecten en gemeenschapsdiensten worden echter meestal opgelegd door de verwijzers. Ook uit de niet eenduidige keuze of men op een bepaald niveau (parket/jugdrechtbank) al dan niet naar een bepaalde werkvorm verwijst, blijkt dat de doorverwijspijpraktijk verschillend is per arrondissement. Een aantal parketten verwijst door naar gemeenschapsdienst en/of leerprojecten. Ook een aantal jeugdrechtbanken verwijzen naar gemeenschapsdienst en/of leerprojecten in de fase van de voorlopige rechtspleging. Daar in dit geval deze maatregelen geen 'vrijwillig' karakter vertonen, is echter de tussenkomst van een rechter vereist. De rechtswaarborgen die als basisvoorwaarde gelden voor de uitvoering van de herstelgerichte afhandeling, kunnen noch op parketniveau noch tijdens de voorlopige rechtspleging bij de jeugdrechtbank gegarandeerd worden.

Verder onderzoek

Het interuniversitair team bracht een aantal problematieken aan de oppervlakte die in het kader van dit onderzoek niet verder konden onderzocht worden. Volgende thema's behoeven in de toekomst echter bijzondere aandacht in de vorm van verder onderzoek: (1) de houding van de verwijzers inzake herstel; (2) de waarden en normen van het herstelrecht; (3) de tijdsbesteding van de verschillende afhandelingsvormen; (4) een permanente onafhankelijke toetsing van de herstelpraktijk; en (5) de relatie herstel, hulpverlening en pedagogie voor wat betreft minderjarigen.

A. NUYTIENS en S. VAN GRUNDERBEECK

VerkeersACADEMIE: de twee zijden van verkeersopvoeding

Van juli 2003 tot februari 2005 doet 'VerkeersACADEMIE', een reizende interactieve tentoonstelling, de Vlaamse provincies aan. Op vraag en met subsidie van de coördinerend Minister Kinderrechten, de Vlaamse Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen en de Vlaamse Minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie stond Technopolis in voor de ontwikkeling.

De VerkeersACADEMIE wil er de nadruk op leggen dat verkeersopvoeding twee zijden heeft. Naast de kinderen die vaak slachtoffer zijn, zijn er ook de volwassenen.

De VerkeersACADEMIE is een ervaringsgerichte tentoonstelling, met interactieve doelopstellingen en multimedia-installaties. De VerkeersACADEMIE richt zich in de eerste plaats tot volwassenen. Ze maakt hen bewust van de eigen noden en problemen van kinderen in het verkeer, bijvoorbeeld door hen te doen ervaren dat de inschattingen van kinderen en volwassenen heel anders zijn.

De VerkeersACADEMIE heeft met andere woorden een uitgangspunt dat sterk verschilt van de traditionele verkeersopvoeding waarbij men kinderen vooral bewust wenst te maken van de gevaren van het verkeer. Wel is het zo dat de VerkeersACADEMIE tegelijk kinderen wenst te helpen om veilig aan het verkeer deel te nemen, onder andere door hun de mogelijkheid te bieden verkeerssituaties in te oefenen, hun verkeerscapaciteiten te testen, op een speelse manier hun kennis en inzicht te toetsen.

Op een nagebouwde straat met een voetpad, een fietspad en een kruispunt kunnen bezoekers aan de slag met tien interactieve opstellingen waarin ze op een veilige manier hun vaardigheden kunnen testen en waarin volwassenen zich even kind in het verkeer kunnen wanen.